

Урок 3.
Складні випадки
узгодження й
відмінювання
числівника

- ❖ Дайте визначення числівника як частини мови. На які групи він поділяється? Від яких кількісних числівників неможливо утворити порядкові?
- ❖ Розкажіть про відомі вам орфограми в числівниках (*М'який знак, чергування, написання окремо складних числівників, написання разом порядкових числівників, які закінчуються на -сотий, -тисячний, -мільйонний*)
- ❖ Прочитайте вголос арифметичні приклади: $5,6 + 8,3$; $3-2$; $7,8 + 15,4$. Чи легко це зробити? Що викликає складнощі?

Вибірковий диктант. Випишіть речення з числівниками.

Лінивий двічі ходить, скупий двічі платить. Майнули в повітрі десятки крил — і голубина згряя знялась у блакить. Дуб уже ріс кількадесят років. Стокілометрову відстань подолали дуже швидко. Тричі крига замерзала, тричі розтавала. Козацький полк ділився на сотні. На репетицію прийшло п'ятеро хлопців. Раптово ударив двадцятиградусний мороз.

(Інтернет-джерела)

Поєднання числівника з іменником

□ **порядкові** числівники та числівник **один** узгоджуються з іменником (оскільки змінюються за родами, числами й відмінками) (*однієї парти, третього дня, двадцять сьомому учневі*)

□ **2, 3, 4** вимагають від іменників:

- ✓ чоловічого роду **Н.в. мн. (вони)** (*два телефони, три автомобілі, чотири продавці*)
- ✓ жіночого роду **Р.в. одн. (її)** (*дві квартири, три жінки, чотири сестри*)
- ✓ середнього роду **Р.в. одн. (його)** (*два відра, три вікна, чотири поля*)
- ✓ чоловічого роду із суфіксом **-ин**, що випадає у множині (*селянин – селяни*) **Р.в. одн. (його)** (*два селянина, три громадянина, чотири болгарина*)

□ **5-999** (крім тих, які закінчуються на 2, 3, 4) + **Р.в. мн. (їх)** (*шість годин, тридцять дев'ять студентів*)

❑ **тисяча, мільйон, мільярд, нуль, півтора**ста + **Р.в. мн. (іх)** (тисяча днів, мільйон гривень, мільярд доларів, нуль градусів, півтора тонн)

❑ **збірні** + **Р.в. мн. (іх)** з іменниками:

- ✓ множинними (десятеро дверей, шестеро штанів)
- ✓ чоловічого роду істотами (семеро солдатів, двадцятеро коней; **також можна** сім солдатів, двадцять коней)
- ✓ середнього роду істотами й неістотами (трос відер, тридцятеро цуценят; **також можна** три відра, тридцять цуценят)

❑ **дробові, півтора, півтори** + **Р.в. оди. (його, її)** (одна друга години, дві цілих шість сьомих кілометра)

Якщо числівник складений, то узгоджуємо іменник з останньою цифрою! (двісті тридцять **сім парт**, двадцять **чотири термінали**)

Якщо до числівника входять слова з половиною, з третиною, з чвертю, то узгоджуємо іменник із цілою частиною! (**шість із половиною метрів**, **два з чвертю роки**)

Запишіть цифри словами — кількісними і (де потрібно) збірними числівниками; поставте в потрібній відмінковій формі іменники, розкриваючи дужки

2 (день, кімната, вікно, ножиці)

3 (звук, троянда, двері, село)

10 (дзвінок, жінка, ложка, сани)

12 (ріка, маля, калина, граблі)

Виконайте тестові завдання. Поясніть свій вибір

1. Правильно поєднано числівник з іменником у рядку:

- а) чотири апельсини
- б) двадцять два комп'ютера
- в) три з половиною літра
- г) десять цілих п'ять десятих відсотків
- д) два селянини

2. Закінчення *-а* має іменник у рядку:

- а) три зошит...
- б) одна третя лимон...
- в) два наплічник...
- г) тридцять два з половиною метр...
- д) три з чвертю кілограм...

Запишіть цифри словами — кількісними і (де потрібно) збірними числівниками; поставте в потрібній відмінковій формі іменники, розкриваючи дужки

Два дні, дві кімнати, два вікна/двоє вікон, двоє ножиць

Три звуки, три троянди, троє дверей, три села/троє сіл

Десять дзвінків, десять жінок, десять ложок, десятеро саней

Дванадцять рік, дванадцять/дванадцятро малят, дванадцять калин, дванадцятро грабель

Виконайте тестові завдання. Поясніть свій вибір

1. Правильно поєднано числівник з іменником у рядку:

- а) чотири апельсини**
- б) двадцять два комп'ютери
- в) три з половиною літри
- г) десять цілих п'ять десятих відсотка
- д) два селянина

2. Закінчення *-а* має іменник у рядку:

- а) три зошити
- б) одна третя лимона**
- в) два наплічники
- г) тридцять два з половиною метри
- д) три з чвертю кілограми

Позначення часу

У дужки підставляємо години та хвилини у потрібній відмінковій формі

**(котра?) година (скільки?) хвилин
рівно (котра?)**

тринадцята година вісім хвилин

1-29 хвилин

**(скільки?) хвилин по (котрій?)
двадцять дві хвилини по восьмій
(скільки?) хвилин на (котру?)
двадцять дві хвилини на дев'яту**

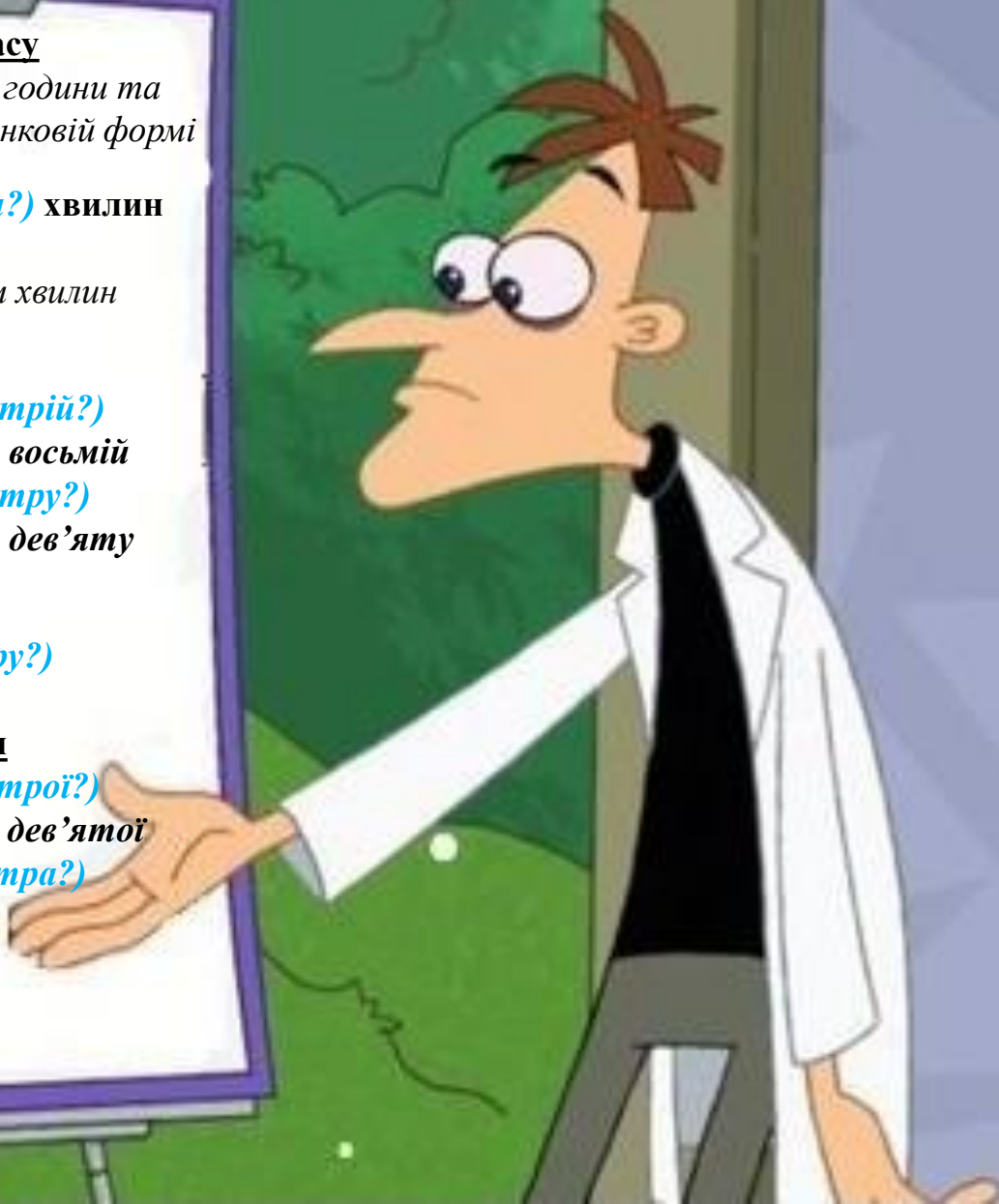
15 хвилин = чверть

30 хвилин – пів на (котру?)

31-59 хвилин

**(скільки?) хвилин до (котрої?)
двадцять дві хвилини до дев'ятої
за (скільки?) хвилин (котра?)
за двадцять дві хвилини
дев'ята**

45 хвилин = чверть

ПІСЛЯ 30 ХВ.

ДО 30 ХВ.

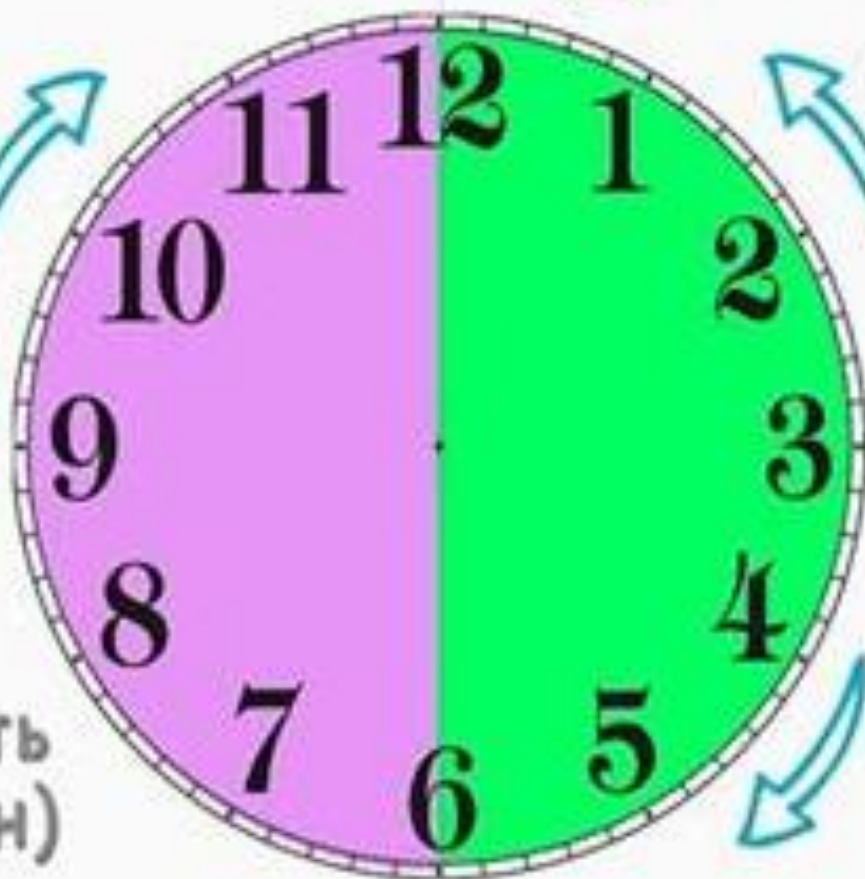
десять
(хвилин)
ДО СЬОМОЇ

06:50

**ДО
ЗА**

за десять
(хвилин)
СЬОМА

+ шоста година п'ятдесят хвилин

п'ять (хвилин)
ПО ДРУГІЙ
(чотирнадцятій)

14:05

**ПО
НА**

п'ять (хвилин)
НА ТРЕТЮ
(п'ятнадцяту)

+ чотирнадцята година п'ять хвилин

+ друга година п'ять хвилин

Вправа 1

Дайте відповіді на запитання: «*Котра година?*» усіма можливими способами

- 1) 03:05
- 2) 14:10
- 3) 15:45
- 4) 06:20
- 5) 17:25

Вправа 2

Відредагуйте подані речення

1. Під одним козирком чотири козака сплять.
2. Бігає Марушка в сто кожушках, як вітер повіє, то й спина зіпріє.
3. У сім няньок дитина без носа.
4. Уздовж дороги тягнуться кактуси до двох цілих і п'яти десятих метрів заввишки.
5. Більша половина учнів школи взяла участь у святі.

ПЕРЕВІР

СЕБЕ!

Вправа 1

03:05 — п'ять хвилин по третій, п'ять хвилин на четверту, третя година п'ять хвилин;
14:10 — десять хвилин по чотирнадцятій, чотирнадцята година десять хвилин, десять хвилин на третю;

15:45 — за п'ятнадцять четверта, за чверть четверта, чверть до четвертої, п'ятнадцята година сорок п'ять хвилин;

06:20 — двадцять хвилин по шостій, двадцять хвилин на сьому, шоста година двадцять хвилин;

17:25 — двадцять п'ять хвилин по п'ятій, сімнадцята година двадцять п'ять хвилин, двадцять п'ять хвилин на шосту.

Вправа 2

1. Під одним козирком чотири козаки сплять.
2. Бігає Марушка в ста кожухах, як вітер повіє, то й спина зіпріє.
3. У семи няньок дитина без носа.
4. Уздовж дороги тягнуться кактуси до двох цілих п'ять десятих метра заввишки.
5. Більшість учнів школи взяли участь у святі.

Відмінювання числівників

Порядкові (відмінюється лише **ОСТАННЯ ЦИФРА**)

Н перший	перша	перше	перші
Р першого	першої	першого	перших
Д першому	першій	першому	першим
З перший, першого	першу	перше, першого	перші
О першим	першою	першим	першими
М на першому, першій	на першій	на першому, першій	на перших

Кількісні:

•*один*

Н два, дві, двоє	обидва, обидві, обоє	три, троє	чотири, четверо
Р двох	обох	трьох	чотирьох
Д двом	обом	трьом	чотирьом
З =Н.в., двох	=Н.в., обох	=Н.в., трьох	=Н.в., чотирьох
О двома	обома	трьома	чотирма
М на двох	на обох	на трьох	на чотирьох

•*два, дві, двоє; обидва, обидві, обоє; три, троє; чотири, четверо*

Н один	одна	одне, одно	одні
Р одного	одної, однієї	одного	одних
Д одному	одній	одному	одним
З один, одного	одну	одне, одно, одного	одні, одних
О одним	одною, однією	одним	одними
М на одному, одній	на одній	на одному, одній	на одних

•5-20, 30 (мають паралельні форми)

Н п'ять, п'ятеро	шість, шестеро	сім, семеро	вісім, восьмеро	одинадцять, одинадцятеро
Р п'яти, п'ятьох	шести, шістьох	семи, сімох	восьми, вісьмох	одинадцяти, одинадцятьох
Д п'яти, п'ятьом	шести, шістьом	семи, сімом	восьми, вісьмом	одинадцяти, одинадцятьом
З =Н.в., п'ятьох	=Н.в., шістьох	=Н.в., сімох	=Н.в., вісьмох	=Н.в., одинадцятьох
О п'ятьма, п'ятьома	шістьма, шістьома	сьома, сімома	вісьма, вісьмома	одинадцятьма, одинадцятьома
М на п'яти, на п'ятьох	на шести, шістьох	на семи, сімох	на восьми, вісьмох	на одинадцяти, одинадцятьох

Увага! У числівниках *шість, сім, вісім* відбувається чергування голосних у коренях. Усі інші числівники групи його не мають.

•40, 90, 100

Н сорок	дев'яносто	сто
Р сорока	дев'яноста	ста
Д сорока	дев'яноста	ста
З сорок	дев'яносто	сто
О сорока	дев'яноста	ста
М на сорока	на дев'яноста	на ста

•50,60,70,80 (відмінюється лише *друга частина*; мають паралельні форми)

Н п'ятдесят
 Р п'ятдесяти, п'ятдесят'юх
 Д п'ятдесяти, п'ятдесят'юм
 З п'ятдесят, п'ятдесят'юх
 О п'ятдесят'яма, п'ятдесят'юма
 М на п'ятдесяти, п'ятдесят'юх

•200, 300, 400 (відмінюються обидві частини)

Н двісті	триста	чотириста
Р двохсот	трьохсот	чотирьохсот
Д двомстам	трьомстам	чотирьомстам
З двісті	триста	чотириста
О двомастами	трьомастами	чотирмастами
М на двохстах	на трьохстах	на чотирьохстах

•500, 600, 70, 800, 900 (відмінюються обидві частини; О.в. має паралельні форми)

Н п'ятсот	шістсот	сімсот	вісімсот	дев'ятсот
Р п'ятисот	шестисот	семисот	восьмисот	дев'ятисот
Д п'ятистам	шестистам	семистам	восьмистам	дев'ятистам
З п'ятсот	шістсот	сімсот	вісімсот	дев'ятсот
О п'ятьмастами, п'ятьомастами	шістьмастами, шістьомастами	сьомастами, сімомастами	вісьмастами, вісьмомастами	дев'ятьмастами, дев'ятьомастами
М на п'ятистах	на шестистах	на семистах	на восьмистах	на дев'ятистах

•тисяча, мільйон, мільярд, нуль (відмінюються як іменники відповідно мішаної, твердої і м'якої груп)

Н тисяча	мільйон	мільярд	нуль
Р тисячі	мільйона	мільярда	нуля
Д тисячі	мільйону	мільярду	нулю
З тисячу	мільйон	мільярд	нуль
О тисячею	мільйоном	мільярдом	нулем
М на тисячі	на мільйоні	на мільярді	на нулі

•дробові (кожна цифра відмінюється окремо: чисельник – як кількісний числівник, знаменник – як порядковий)

Н одна друга	десять восьмих	шість цілих одинадцять сотих
Р однієї, одної другої	десяти восьмих	шести цілих одинадцяти сотих
Д одній другій	десяти восьмим	шести цілим одинадцяти сотим
З одну другу	десять восьмих	шість цілих одинадцять сотих
О однією, одною другою	десятьма восьмими	шістьма цілими одинадцятьма сотими
М на одній другій	на десяти восьмих	на шести цілих одинадцяти сотих

Увага!!! Числівники *півтора, півтори, півтора*

НЕ відмінюються!

У складених числівниках відмінюємо **кожну частину окремо!**

Н *сто двадцять дев'ять*

Р *ста двадцяти/двадцятьох дев'яти/дев'ятьох*

Д *ста двадцяти/двадцятьом дев'яти/дев'ятьом*

З *сто двадцять/двадцятьох дев'ять/дев'ятьох*

О *ста двадцятьма/двадцятьома дев'ятьма/дев'ятьома*

М *на ста двадцяти/двадцятьох дев'яти/дев'ятьох*

Неозначено-кількісні відмінюються як схожі на них **кількісні числівники!**

Поставте числівники разом з іменниками
в орудний та місцевий відмінки

200 учнів

432 тонни

48 літрів

375 глядачів

943 грами

687 кілограмів

253 дні

92 дерева

86 зошитів

464 столи

745 сторінок

ПЕРЕВІР СЕБЕ! ?

- ✓ двомастами учнями, на двохстах учнях;
- ✓ чотирмастами тридцятьма (тридцятьома) двома тоннами, на чотирьохстах тридцяти (тридцятьох) двох тоннах;
- ✓ сорока вісьма (вісьмома) літрами, на сорока восьми (вісьмох) літрах;
  - ✓ трьомастами сімдесятьма (сімдесятьома) п'ятьма (п'ятьома) глядачами, на трьохстах сімдесяти (сімдесятьох) п'яти (п'ятьох) глядачах;
  - ✓ дев'ятьмастами сорока трьома грамами, на дев'ятистах сорока трьох грамах;
  - ✓ шістьмастами (шістьомастами) вісімдесятьма (вісімдесятьома) сьома (сімома) кілограмами, на шестистах вісімдесяти (вісімдесятьох) семи (сімох) кілограмах;
- ✓ двомастами п'ятдесятьма (п'ятдесятьома) трьома днями, (на) двохстах п'ятдесяти (п'ятдесятьох) трьох днях;
- ✓ дев'яноста двома деревами, на дев'яноста двох деревах;
- ✓ вісімдесятьма (вісімдесятьома) шістьма (шістьома) зошитами, на вісімдесяти (вісімдесятьох) шести (шістьох) зошитах;
  - ✓ чотирмастами шістдесятьма (шістдесятьома) чотирма столами, на чотирьохстах шістдесяти (шістдесятьох) чотирьох столах;
  - ✓ сьомастами (сімомастами) сорока п'ятьма (п'ятьома) сторінками, (на) семистах сорока п'яти (п'ятьох) сторінках.

Презентація
завершена

Дякую за увагу

www.mazda.com